

Între speranță și responsabilitate
de Roberto Poli, Editura Curtea Veche, 2009

Roberto Poli este profesor de etică aplicată, filosofia științei și filosofia științelor sociale la Facultatea de Sociologie a Universității din Trento (Italia). Este, de asemenea, editor-șef al revistei academice *Axiomathes*, dedicată studiului ontologiei și sistemelor cognitive. Așadar, un specialist preocupat de ontologie, ca și de teoria valorilor și conceptul de persoană în sfera valorilor, dar și în teoria nivelurilor de realitate, autor a numeroase lucrări de specialitate bine primite în lumea academică europeană, și nu numai. „Între speranță și responsabilitate“ pune, între altele, problema eticii ca știință, în dialog posibil cu alte științe.

Ce anume însă ar interesa din această carte a sa un cititor obișnuit? Poli, care se revendică de la școala austriacă a valorii (Brentano, Meinong, Ehrenfelds), adoptă în acest sens o optică fenomenologică în încercarea de a contura o reflecție etică adecvată noilor realități, precum și nivelurilor acesteia. Autorul ne lămurește că „acest volum se situează în interiorul unei perspective pe care am putea-o defini drept personalism fenomenologic. Calificativul de fenomenologic se specifică în referința privilegiată la gânditori care din diverse puncte de vedere pot fi recunoscuți ca atare. Componenta personalistă se rezumă la teza potrivit căreia persoana este purtătoarea valorilor etice“.

Pentru filozoful italian, persoana este „sinteza etică apărută din cele trei niveluri de realitate constituite de planul biologic, cel psihologic și cel social“. Ar fi simplu însă dacă definiția persoanei ca atare s-ar regăsi în această însumare de planuri. Fiecare dintre cele trei niveluri este depășit prin ceva anume, propriu fiecărei persoane. Definiția persoanei ca atare a evoluat în timp, de la cea dată de Boethius, la pragmaticii englezi, fără a-l uita vreodată pe Aristotel. Pentru unii, ca E. Berti, „identitatea personală nu depinde atât de conștiință, care în anumite momente poate chiar să piară, cât de viață“, fapt cu care

autorul nostru nu e de acord întru totul: persoana se formează și trăiește numai în acte. Astfel, ea este definită inclusiv în raport cu alte persoane. Dacă acționează asupra altei persoane este „agent“, ca subiect al actelor, în timp ce celălalt, asupra căruia se acționează, este „obiect“ al aceluia act. Valorile etice pot reprezenta obiectul unor acte care se îndreaptă spre ele: „prietenia, fidelitatea, încrederea sunt valori ale persoanei care le pune în practică, sunt moduri ale actelor sale“.

Valorile, ne mai spune Poli, pot fi definite în funcție de forța și înălțimea lor. Valorile care se definesc în raport de forță sunt mai puțin elevate, dar și mai dorite: valorile bunurilor. Majoritatea își dorește să dețină, să posede, nu să împărtășească valori dificile. Etica nobleței spirituale este dificilă. Pentru Nicolai Hartmann, marele filozof german, „încălcarea valorilor inferioare este josnică, dezonorantă, dezgustătoare, dar împlinirea lor în practică abia atinge nivelul buneicuviințe, fără să se ridice deasupra lui. Din contră, afrontul adus valorilor mai elevate are caracterul lipsei morale, dar nu are nimic degradant în chip nemijlocit, pe când realizarea în practică a acestor valori poate avea ceva înălțător, eliberator, ba chiar entuziasmant“.

O carte de referință în domeniu.